

Розділ II. СОЦІОЛОГІЧНІ НАУКИ

УДК 341.164

<https://doi.org/10.34142/24130060.2021.22.1.10>

РОЛЬ ТВОРЧИХ УМІНЬ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СОЦІАЛЬНОЇ ГАЛУЗІ

Н. О. Єсіна, О. О. Стрельнікова

Харківський національний педагогічний університет імені Г.С. Сковороди

У статті проаналізовані різні підходи до визначення поняття «професійна підготовка майбутнього фахівця соціальної галузі» як процес формування фахівця нового типу, здатного швидко, творчо й адекватно реагувати на зміни, що відбуваються в суспільстві, компетентно вирішувати соціально-педагогічні проблеми в усіх типах та видах установ і закладів соціальної роботи, на всіх рівнях управління; на основі аналізу наукової літератури виявлені структурні компоненти професійної підготовки фахівця соціальної галузі: конструктивний, дослідницький, інформаційний, організаторський, комунікативний, творчий. Творчий компонент реалізується у діях соціального працівника і пронизує всю структуру його професійної діяльності, що дає змогу мобільно і гнучко вирішувати соціальні проблеми різного рівня складності; дано авторське визначення поняття «професійна підготовка майбутнього соціального фахівця» як процес оволодіння ним знаннями, вміннями та навичками, необхідними для успішної професійної діяльності; виявлено готовність як результат процесу підготовки майбутніх фахівців соціальної галузі до професійної діяльності, яка спрямована на реалізацію поставлених професійних завдань, сприяє розвитку творчого мислення, аналізу результатів власної діяльності; визначено професійну готовність і творчі вміння як найважливіші професійно-значущі компоненти готовності соціального фахівця, які відіграють велику роль у його індивідуальному розвитку, визначають становлення особистості соціального працівника, успішність оволодіння творчими знаннями й навичками і, в результаті, досягнення вершин професійної майстерності.

Ключові слова: творчі вміння, творче мислення, творча особистість, фахівець соціальної галузі, підготовка майбутнього фахівця соціальної галузі, готовність майбутнього фахівця соціальної галузі.

РОЛЬ ТВОРЧЕСКИХ УМЕНИЙ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ СОЦИАЛЬНОЙ СФЕРЫ

Н. А. Есина, Е. А. Стрельникова

В статье проанализированы различные подходы к определению понятия «профессиональная подготовка будущего специалиста социальной отрасли» как процесса

формирования специалиста нового типа, способного быстро, творчески и адекватно реагировать на происходящие в обществе изменения, компетентно решать социально-педагогические проблемы во всех типах и видах учреждений и, в частности, в учреждениях социальной сферы, на всех уровнях управления; на основе анализа научной литературы выявлены структурные компоненты профессиональной подготовки специалиста социальной отрасли: конструктивный, исследовательский, информационный, организаторский, коммуникативный, творческий. Творческий компонент реализуется в действиях социального работника и пронизывает всю структуру его профессиональной деятельности, что позволяет мобильно и гибко решать социальные проблемы разного уровня сложности; дано авторское определение понятия «профессиональная подготовка будущего социального специалиста» как процесса овладения им знаниями, умениями и навыками, необходимыми для успешной профессиональной деятельности; дефиницирована готовность как результат процесса подготовки будущих специалистов социальной отрасли к профессиональной деятельности, направленной на реализацию поставленных профессиональных задач, которая способствует развитию творческого мышления, анализу результатов собственной деятельности; определены профессиональная готовность и творческие умения как важнейшие профессионально-значимые компоненты готовности социального специалиста, которые играют большую роль в его индивидуальном развитии, определяют становление личности социального работника, успешность овладения им творческими знаниями и навыками и, в результате, достижение вершин профессионального мастерства.

Ключевые слова: творческие умения, творческое мышление, творческая личность, специалист социальной отрасли, подготовка будущего специалиста социальной отрасли, готовность будущего специалиста социальной отрасли.

THE ROLE OF CREATIVE SKILLS IN THE PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS IN THE SOCIAL INDUSTRY

N. Yesina, O. Strelnikova

The article analyzes various approaches to defining the concept of «training of future social workers» as a process of forming a new type of specialist who can quickly, creatively and adequately respond to changes in society, who can competently solve socio-pedagogical problems in all types and kinds of institutions and, in particular, in social institutions, at all levels of government; on the basis of the analysis of the scientific literature the structural components of professional training of the specialist of social branch are revealed: constructive, research, information, organizational, communicative, creative. The creative component is realized in the actions of a social worker and permeates the entire structure of his professional activity, which allows mobile and flexible solutions to social problems of varying complexity; the author's definition of the concept of «professional training of a future social specialist» as a process of mastering the knowledge, skills and abilities necessary for successful professional activity; readiness as a result of the process of training future specialists in the social field for professional activities, which is aimed at the implementation of professional tasks, promotes the development of creative thinking, analysis of the results of their own activities; professional readiness and creative skills are identified as the most important professionally significant

components of a social specialist's readiness, which play an important role in his individual development, determine the formation of a social worker's personality, success in mastering creative knowledge and skills and, as a result, reaching professional skills. It is proved in the article that the development and improvement of creative skills and creative thinking will be possible and successful in the institutions of higher education.

Key words: *creative skills, creative thinking creative personality, social industry specialist, training of future social industry specialist, readiness of future social industry specialist*

Постановка проблеми. Посилення соціальної ролі особистості, актуальність тенденцій гуманізації та демократизації суспільства зумовлюють необхідність формування творчої особистості, її вмінь і навичок, що є нагальною проблемою сучасної психолого-педагогічної науки та практики.

Розвиток практики соціальної роботи в Україні ставить перед викладачами вищої школи завдання: поряд із формуванням у майбутніх соціальних фахівців фундаментальної теоретичної та методичної підготовки в галузі різних напрямків соціальної допомоги необхідно формувати уміння знаходити неординарні й цікаві ідеї та їх втілення.

Сучасні заклади соціальної сфери все більше і більше потребують фахівців, здатних ефективно та творчо діяти в нових умовах розвитку суспільства, враховувати динаміку та наслідки процесів глобалізації (Vlasyuk, 2011, s. 82).

Відповідно до вимог сучасної системи вищої освіти, суспільству потрібні кваліфіковані спеціалісти з виробленою здатністю ефективно створювати базу для формування професійно-творчої культури спеціаліста, системи ціннісних ставлень до світу, до самого себе; для реалізації всіх найкращих потенцій, закладених у людині, яка була здатна до співробітництва, спрямованого на засвоєння вироблених людством соціальних цінностей (Vlasyuk, 2011, s. 84).

Мета статті полягає у дослідженні ролі творчих умінь у професійній підготовці майбутнього фахівця соціальної галузі.

Виклад основного матеріалу. Аналіз психолого-педагогічної

літератури дозволив встановити, що проблемою професійної підготовки фахівців соціальної галузі займалися (О. Бобак, О. Власюк, В. Поліщук, З. Фалінська); готовністю соціального працівника до професійної діяльності (І. Ковчина, В. Лозова, Л. Міщик, Г. Троцко); творчими вміння як елементом професійної підготовки майбутнього соціального фахівця (Н. Лалак, В. Моляко, М. Ярошко), тощо.

Оскільки соціальний працівник належить до фахівців, що працюють з людьми, складний процес соціальної роботи потребує ґрунтовних знань у різних сферах суспільного життя, а ефективність такої роботи багато в чому залежить від самого фахівця, його вмінь, особистісних якостей, тобто від його професіоналізму та професійної підготовки.

Так, професійну підготовку соціальних педагогів З. Фалінська розглядає як «процес формування фахівця нового типу, здатного швидко й адекватно реагувати на зміни, що відбуваються у суспільстві, компетентно вирішувати соціально-педагогічні проблеми в усіх типах та видах навчально-виховних установ і закладів соціальної роботи, на всіх рівнях управління» (2013, s. 16).

В. Поліщук професійну підготовку соціальних педагогів визначає як процес і результат оволодіння цінностями соціально-педагогічної діяльності, професійно необхідними знаннями, вміннями й навичками, професійно важливими особистісними якостями, що становлять основу формування готовності до професійної соціально-педагогічної діяльності (2019, s. 139).

На думку О. Власюка, професійна підготовка соціального фахівця в умовах університету визначається засвоєнням системи знань, сформованістю професійних умінь і навичок, що забезпечує усвідомлення професійної діяльності. Вона оснований на кваліфікаційних вимогах, що поєднують у собі сукупність професійних вимог, характеристик, показників, цінностей, ролей, функцій тощо (2011, s. 16).

О. Бобак стверджує, що підготовка соціального працівника повинна бути зорієнтована на принцип подолання життєвих труднощів найбільш

оптимальним засобом самозабезпечення сім'ї, тобто пошук і стимуляцію її внутрішніх резервів, які допоможуть активізувати особистісний потенціал всіх членів сім'ї та вирішити власні проблеми (2013, с. 9).

Згідно з ідеями Л. Міщик, професійну підготовку фахівців соціальної галузі розуміють як процес формування фахівця нового типу, здатного швидко, творчо й адекватно реагувати на зміни, що відбуваються в суспільстві, компетентно вирішувати соціально-педагогічні проблеми в усіх типах та видах установ і закладів соціальної роботи, на всіх рівнях управління. Зважаючи на це, соціальний педагог повинен не лише ефективно працювати з індивідом, групою, колективом, а й сприяти утвердженню чи зміні соціального статусу особистості, групи, колективу в суспільстві (2016, с. 14).

Визнаючи творчі уміння як об'єктивну рису професійної підготовки фахівця соціальної галузі, М. Ярошко (2011) розкрила необхідність і сутність формування творчої індивідуальності фахівця, котре передбачає вироблення особливого ставлення до професійної діяльності як способу життя, підкреслила, що творчому соціальному працівнику притаманні риси творчої особистості.

В. Моляко визначила педагогічну творчість і творчі уміння особистості майбутнього соціального фахівця як єдність внутрішніх його передумов до творчої діяльності (педагогічна креативність) і зовнішніх виявів (різні види професійної діяльності) (1989, с. 51).

Безперечно, професійна підготовка фахівця соціальної галузі – це вираження його прагнення до безупинної професійної досконалості у своїй діяльності. Як специфічно професійне явище, вона являє собою визначений ступінь оволодіння фахівцем соціальним досвідом, накопиченим людством, ступінь його досконалості в професійній діяльності, нарешті, досягнутий рівень розвитку його особистості як соціального працівника, оскільки специфіка професійної діяльності полягає у тому, що особистість соціального фахівця виступає засобом його діяльності (Melnichuk, 2015). Цей рівень може

бути низьким, середнім або високим, що свідчить про максимальний рівень сформованості професійно-творчих умінь.

Таким чином, ми розглядаємо професійну підготовку майбутнього соціального фахівця як процес оволодіння ним знаннями, вміннями та навичками, необхідними для успішної професійної діяльності.

Різноманітність підходів і поглядів на проблему професійної підготовки свідчить про те, що вона ще недостатньо досліджена, що обумовлено, з одного боку, багатогранністю розглянутого феномена, а з другого, – різним життєвим і професійним досвідом соціальних фахівців.

Слід зауважити, що важливим елементом сучасної професійної підготовки майбутнього соціального працівника є не тільки формування умінь і навичок, необхідних фахівцю з даної професії, озброєння знаннями по певній галузі, а й формування творчих умінь, здатності до творчого мислення. Розвиток творчого мислення – це необхідний елемент формування творчих умінь фахівців. Відповідно до таких умов виникає необхідність перетворення системи навчання у вищому навчальному закладі на якісно нову, із застосуванням нових підходів, заснованих на міжособистісній взаємодії (Lalak, 2017, s. 69-70).

Виявлення сутності та структури професійної підготовки дозволило представити її як цілісну систему, що забезпечує сформованість сутнісних характеристик особистості соціального фахівця, показників рівня його професійної компетентності, умову ефективної професійної діяльності, мету професійного самовдосконалення.

На основі спеціальних наукових праць (О. Бобак, О. Власюк, В. Поліщук, З. Фалінська) було визначено структурні компоненти професійної підготовки фахівця соціальної галузі: конструктивний, дослідницький, інформаційний, організаторський, комунікативний, творчий тощо. Творчий компонент реалізується у діях соціального працівника і пронизує всю структуру його професійної діяльності, що дає змогу мобільно і гнучко вирішувати соціальні проблеми різного рівня складності.

Компонентами професійної підготовки є: система знань, система вмінь і система цінностей, що визначають ставлення соціального фахівця до оточуючої дійсності. Формування вказаних компонентів, їх удосконалення відбувається в процесі діяльності й спілкування.

Творчість охоплює два основних напрями професійної підготовки фахівця соціальної галузі:

- освітньо-пізнавальний, що має за мету самовдосконалення фахівця;
- творчо-перетворювальний, який передбачає вдосконалення фахівцем рівня його особистісної готовності завдяки усім властивим йому функціям, пошук найоптимальнішого варіанту організації цього процесу.

Результатом реалізації процесу професійної підготовки майбутнього соціального фахівця, як і більшість науковців, вважаємо готовність до здійснення ним професійної діяльності.

З позиції тлумачення готовності до здійснення професійної діяльності як стану особистості І. Ковчина зазначає, що готовність визначається внутрішнім настроєм на певну поведінку, установкою на активні та доцільні дії в роботі (2007). У цьому ракурсі структуру поняття готовності до професійної діяльності становлять пізнавальний, емоційний, мотиваційний та вольовий компоненти (Kovchina, 2007).

Проблемою формування готовності особистості до певної діяльності займалось багато вчених. Психологи (Л. Кондрашова, Н. Шевченко) трактують готовність як якість особистості, що визначає настанови на професійні ситуації та завдання або наявність певних потенціалів особистості до конкретної діяльності, якісний показник саморегуляції на соціальному, психологічному, фізіологічному рівнях. Так, у дослідженнях О. Мельничук (2015), В. Моляко (1989) готовність визначається як особливий психічний стан, цілісний прояв особистості, що займає проміжне місце між психічними процесами та властивостями особистості і утворює найважливішу сферу внутрішнього світу людини.

Аналіз педагогічних праць (І. Ковчина, Л. Міщик), дозволяє стверджувати, що готовність – це складне особистісне утворення, усталена структура якостей, здібностей, що реалізується у діяльності і зумовлює плідність дій, вибіркову активність людини, керує її спрямованістю на вирішення професійно-важливих завдань і характеризує особистісний підхід до них. Разом з тим, готовність відображає динамізм особистості, багатство її внутрішньої енергії, ініціативність, винахідливість, включає емоційну стійкість, забезпечує витримку, професійне мислення, яке дозволяє проникати до причинно-наслідкових зв'язків процесів та явищ, аналізувати свою діяльність, відшукувати науково обґрунтоване пояснення успіхів та невдач, передбачати результати роботи.

В. Лозова і Г. Троцько (2002) трактують готовність як цілісне, складне, особистісне утворення, що забезпечує високий рівень педагогічної діяльності та охоплює професійно-педагогічні погляди, переконання, професійні знання, уміння, навички, професійне самовдосконалювання. С. Янкевич розглядає готовність як активний стан особистості, що викликає діяльність, змобілізованість сил на виконання завдання (Yankevich, 2013). О. Філь визначає готовність як результат діяльності і, перш за все, навчальної в умовах вищого навчального закладу (Fil, 2009).

На основі аналізу праць науковців вважаємо, що готовність – це багатогранне особистісне утворення, сукупність якостей, здібностей, особистісних характеристик особистості, які виявляються у діяльності та спрямовані на реалізацію поставлених професійних завдань, сприяють розвитку творчого мислення, аналізу результатів діяльності. Професійна готовність соціального фахівця, його прагнення до формування творчих умінь є важливими умовами підвищення ефективності вирішення різноманітних соціальних проблем клієнтів. Як одне з найважливіших досягнень можна розглядати наявність у закладах вищої освіти системи підвищення творчого потенціалу майбутніх соціальних фахівців та сприяння зростанню їх професійної майстерності.

Не викликає сумнівів, що повсякденна діяльність соціального працівника наповнена пошуками й новаторством, являє собою натхненний творчий процес. Соціокультурна практика людського суспільства яскраво свідчить про те, що творчі вміння є породженням високої загальної та емоційної культури особистості, інтуїції, фантазії, розвиненої уяви, витонченості спостереження, образного мислення, духовного багатства (Fil, 2009).

Уміння фахівця соціальної галузі здійснювати творчу діяльність, прагнення до виявлення творчості у повсякденній соціальній діяльності, що є стимуляторами професійного зростання соціального працівника, розглядаємо як компонент його готовності, як найважливіші умови досягнення вершин у професійній діяльності.

Слід відзначити, що на сучасному етапі розвитку суспільства і науки накопичено досить великий досвід, присвячений проблемі формування й розвитку творчих умінь як особистості взагалі, безвідносно до професійної діяльності, так і представників певних професійних груп. При цьому відзначається, що формування творчих умінь майбутнього фахівця відбувається переважно у процесі безпосередньої творчої діяльності, безпосереднього спілкування студентів – майбутніх фахівців у період навчання у вищому навчальному закладі. Отже, в умовах вищого навчального закладу є всі умови, необхідні для ефективного формування творчих умінь майбутнього фахівця соціальної галузі.

Загальноприйнятим є положення про тісний зв'язок творчих умінь з інтересом до професії соціального працівника, бажанням займатись нею, тобто із професійною спрямованістю особистості. Разом із тим, слід відзначити складний характер взаємозв'язку вмінь і спрямованості у структурі особистості. Опосередкованою ланкою між уміннями й спрямованістю є схильності, котрі як структурний необхідний елемент спрямованості, в той же час є і проявом умінь. Схильності й уміння поєднуються через потребу, оскільки прагнення людини займатися певною

діяльністю, або схильність до неї, тісно пов'язана з потребою діяльності й самооцінкою вмінь до неї.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, професійна готовність і творчі вміння, які є найважливішим професійно-значущим компонентом готовності соціального фахівця, відіграють велику роль у його індивідуальному розвитку, визначають становлення особистості соціального працівника, успішність оволодіння творчими знаннями й навичками і, в результаті, досягнення вершин професійної майстерності (Lalak, 2017, s. 70).

Цілеспрямована психолого-педагогічна й методична підготовка майбутніх соціальних фахівців до професійної творчості сприятиме підвищенню рівня їх професійної культури, формуванню індивідуального стилю професійної діяльності, впровадженню до освітньої практики особистісно-орієнтованого підходу до розвитку потенційних можливостей кожного здобувача.

Таким чином, сформованість творчих умінь фахівця соціальної галузі як компонент його готовності до майбутньої професійної діяльності забезпечується у процесі професійної підготовки майбутніх соціальних працівників в умовах вищого навчального закладу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бобак, О.Б., 2012. Підготовка соціального педагога до організації роботи з сім'єю як первинного інституту соціалізації дитини. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 3, с. 152-158.
2. Власюк, О.П., 2011. До проблеми професійної підготовки студентів вищих навчальних закладів. *Збірник наукових праць Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*, 1.
3. Ковчина, І. М. 2007. *Підготовка соціальних педагогів до соціально-правової роботи: монографія*. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова.
4. Кондрашова, Л. В. 1987. *Моральна психологічна готовність студента до вчительської діяльності*. Київ: Вища школа.
5. Лалак, Н. В., 2017. Інтерактивна модель навчання студентів: проблеми та

REFERENCES

1. Bobak, O.B., 2012. Pidgotovka socialnogo pedagoga do organizaciyi roboti z sim'yeyu yak pervinnogo institutu socializaciyi ditini. *Aktualni pitannya humanitarnih nauk*. 3, s. 152-158.
2. Vlasyuk, O.P., 2011. Do problemi profesijnoyi pidgotovki studentiv vishih navchalnih zakladiv. *Zbirnik naukovih prac Berdyanskogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu. Pedagogichni nauki*, 1.
3. Kovchina, I. M. 2007. *Pidgotovka socialnih pedagogiv do socialno-pravovoyi roboti: monografiya*. Kiyiv: Vid-vo NPU imeni M.P. Dragomanova.
4. Kondrashova, L. V. 1987. *Moralna psihologichna gotovnist studenta do vchitelskoyi diyalnosti*. Kiyiv: Visha shkola.
5. Lalak, N. V., 2017. Interaktivna model navchannya studentiv: problemi ta

- перспективи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Педагогіка. Соціальна робота*, 1 (27), 20, с. 69-70.
6. Лозова, В. І. та Троцько Г. В., 2002. *Теоретичні основи виховання і навчання*. Харків: «ОБС».
7. Мельничук, О. Б., 2015. Інтелектуальна складова професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери до роботи з девіантами. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Психологія особистості. Психологічна допомога особистості*, XI(13), с.115-125.
8. Міщик, Л. І., 2016. Особливості системного підходу в професійній діяльності соціальних працівників. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*, 133, с.150-154.
9. Моляко, В. О. 1989. *Психологічна готовність до творчої праці*. Київ: Знання.
10. Поліщук, В. А., 2019. Формування професійної мобільності майбутніх соціальних працівників: зарубіжний досвід. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*, 1, с. 206-210.
11. Фалінська, З. З., 2013. Волонтерська практика в системі професійної підготовки майбутніх фахівців соціальної сфери. *Науковий вісник Ужгородського університету*, 29, с. 230-232.
12. Філь, О. В., 2009. Критерії готовності майбутніх соціальних педагогів до використання казкотерапії як професійного інструменту. *Вісник Запорізького національного університету*, 2, с. 22-34.
13. Шевченко, Н. Ф. 2005. *Становлення професійної свідомості практичних психологів у процесі фахової підготовки: монографія*. Київ: Міленіум.
14. Янкевич, С. М., 2013. Концептуальна модель впливу психологічних чинників на готовність майбутніх фахівців освітньої галузі до роботи із соціально дезадаптованими підлітками. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України. Психологія особистості*, 6 (II), с. 525-533.
15. Ярошко, М.М., 2011. *Професійна підготовка майбутніх соціальних педагогів до профілактично-корекційної роботи з педагогічно занедбанними підлітками*. Автореферат. Хмельницький національний університет.
- perspektivi. *Naukovij visnik Uzhgorodskogo nacionalnogo universitetu. Pedagogika. Socialna robota*, 1 (27), 20, s. 69-70.
6. Lozova, V. I. ta Trocko G. V., 2002. *Teoretichni osnovi vihovannya i navchannya*. Harkiv: «OVS».
7. Melnichuk, O. B., 2015. Intelektualna skladova profesijnoyi pidgotovki majbutnih fahivciv socialnoyi sferi do roboti z deviantami. *Aktualni problemi psihologiyi: Zbirnik naukovih prac Institutu psihologiyi imeni G. S. Kostyuka NAPN Ukraini. Psihologiya osobistosti. Psihologichna dopomoga osobistosti*, XI (13), s.115-125.
8. Mishik, L. I., 2016. Osoblivosti sistemnogo pidhodu v profesijnij diyalnosti socialnih pracivnikiv. *Visnik Chernigivskogo nacionalnogo pedagogichnogo universitetu. Pedagogichni nauki*, 133, s.150-154.
9. Molyako, V. O. 1989. *Psihologichna gotovnist do tvorchoyi praci*. Kiyiv: Znannya.
10. Polishuk, V. A., 2019. Formuvannya profesijnoyi mobilnosti majbutnih socialnih pracivnikiv: zarubizhnij dosvid. *Naukovij visnik Mukachivskogo derzhavnogo universitetu*, 1, s. 206-210.
11. Falinska, Z. Z., 2013. Volonterska praktika v sistemi profesijnoyi pidgotovki majbutnih fahivciv socialnoyi sferi. *Naukovij visnik Uzhgorodskogo universitetu*, 29, s. 230-232.
12. Fil, O. V., 2009. Kriteriyi gotovnosti majbutnih socialnih pedagogiv do vikoristannya kazkoterapiyi yak profesijnogo instrumentu. *Visnik Zaporizkogo nacionalnogo universitetu*, 2, s. 22-34.
13. Shevchenko, N. F. 2005. *Stanovlennya profesijnoyi svidomosti praktichnih psihologiv u procesi fahovoyi pidgotovki: monografiya*. Kiyiv: Milenium.
14. Yankevich, S. M., 2013. Konceptualna model vplivu psihologichnih chinnikiv na gotovnist majbutnih fahivciv osvithnoyi galuzi do roboti iz socialno dezadaptovanimi pidlitkami. *Aktualni problemi psihologiyi: Zbirnik naukovih prac Institutu psihologiyi imeni G. S. Kostyuka NAPN Ukraini. Psihologiya osobistosti*, 6 (II), s. 525-533.
15. Yaroshko, M.M., 2011. *Profesijna pidgotovka majbutnih socialnih pedagogiv do profilaktichno-korekciynoyi roboti z pedagogichno zanedbanimi pidlitkami*. Avtoreferat. Hmelnickij nacionalnij universitet.

Інформація про авторів

Єсіна Наталія Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри соціальної роботи і соціальної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди; e-mail: esinanata81@gmail.com; ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-9546-418x>.

Стрельнікова Олена Олександрівна – кандидат соціологічних наук, ст. викладач кафедри політології, соціології і культурології Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди; e-mail: elenastrelnikova85@gmail.com; ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-2042-7186>.

Стаття надійшла до редакції: 17.03.2021

Прийнята до друку: 05.04.2021